
ԱՄԵՐԻԿԱԶԱՅ ՀԱՄԱՅՆՔԻ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐԸ
2018թ. ԳԱՐՆԱՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ ՏԵՂԻ ՈՒՆԵՑԱՄ
ԻՐԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ

Տաթևիկ Մկրտչյան
ԵՊՀ Քաղաքակրթական և մշակութային
հետազոտությունների կենտրոն
tmkrtchyan@ysu.am

***Բանալի բառեր.** թավշյա հեղափոխություն, ինքնություն, ԱՄՆ, հայ համայնք, ցանցային պայքար, Գլենդել, Լոս Անջելես, ՀԲԸՄ, Հայ դատի հանձնախումբ*

Ամերիկահայ համայնքը թերևս ամենաբազմազան և բազմաշերտ համայնքներից է և հայկական սփյուռքի կարևորագույն տարրերից: ԱՄՆ-ի համայնքի ձևավորման պատմությունը¹ և վերջին 10 տարիներին տեղի ունեցած միգրացիոն գործընթացները հաշվի առնելով, որոնց թվային տվյալները դեռ ամբողջությամբ հաշվարկելի չեն, պարզ է դարձնում համայնքի բազմազանության և բազմատարրության հանգամանքը: Թերևս բնակվող հայերի մեծաթվությամբ ԱՄՆ-ը երրորդն է՝ Հայաստանի

¹ Հայերն ԱՄՆ-ում հայտնվել են դեռևս 17-րդ դարի առաջին կեսին, սակայն համայնքը ձևավորվել է 19-րդ դ. 70-ական թթ. վերջին: Հայերը զանգվածաբար ԱՄՆ են գաղթել 1890-ական թթ., Օսմանյան կայսրությունից, սուլթան Աբդուլ Համիդ 2-րդի կազմակերպած հայկական կոտորածների հետևանքով: Մինչև Առաջին համաշխարհային պատերազմը (1914-1918թթ.) ԱՄՆ-ում բնակվում էր 60 հազ. հայ, 1915թ. Մեծ եղեռնից հետո (1920- 1924թթ.) ԱՄՆ է գաղթել շուրջ 21 հազ. հայ, ներգաղթի նոր ալիք է եղել Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից (1939-1945թթ.) հետո, ապա՝ 1950-ական թթ., որը մեծ ընդմիջումներով շարունակվում է ցայսօր: 1994թ. ԱՄՆ հայերի թիվը հասել է 1 միլիոն մարդու, 2003թ.՝ 1.200.000-ի, 2006թ.՝ 1.270.000-ի: Այս տվյալները վերցված են Մալխասյան Մ., Հայերն աշխարհում, Երևան, 2007, էջ 94:

Հանրապետությունից և Ռուսաստանի Դաշնությունից հետո: Այն զգալիորեն ազդվում է և միևնույն ժամանակ իր ազդեցությունն է գործում Հայաստանի Հանրապետության ներքին և արտաքին քաղաքական կյանքի տարբեր ոլորտներում: Հայաստանում 2018թ. գարնանը տեղի ունեցած հայտնի դեպքերը, որոնք դեռևս հայտնի են, որպես Թավշյա հեղափոխություն, մեծ արձագանք են գտել աշխարհասփյուռ հայության շրջանում: Հեղափոխությունից անցել են ամիսներ, բայց գնահատականները թերևս և՛ հասարակության, և՛ թե մասնագետների շրջանում հետևյալն է, որ եթե չասվի էլ, որ տեղի է ունեցել հեղափոխություն, ապա Հայաստանի Հանրապետությունում 2018թ. ապրիլ-մայիս ամիսներին տեղի ունեցածը զարթոնք կամ առնվազն այս կամ այն չափով խանդավառություն է առաջացրել համայն հայության համայնքներում, որից անմասն չէր կարող մնալ ԱՄՆ-ի հայկական հսկայական համայնքը: Իհարկե խանդավառության աստիճանը անմիջականորեն կախված է տվյալ համայնքի կազմից և առանձնահատկությունից. հասկանալի է, որ Լոս Անջելեսում խանդավառությունը շատ ավելին է եղել, քան Վաշինգթոնում կամ Նյու Յորքում: Եթե միայն հաշվի առնենք այն հանգամանքը, որ վերջին 10-20 տարիների մեկնաձևներն այլ հետաքրքրությամբ և մասնակցությամբ են արձագանքել Հայաստանում տեղի ունեցող հեղափոխությանը, իսկ այսպես կոչված ավանդական, պահպանողական կազմով գերակշռող համայնքների ներկայացուցիչները կամ այս կամ այն ինստիտուցիոնալ կառույցները որոշակի զգուշավորություն և դանդաղկոտություն են ցուցաբերել իրենց արձագանքման, մեկնաբանության և ներգրավվածության հարցում:

Այս բազմազանության համատեքստում էլ պետք է հասկանալ և վերլուծել ԱՄՆ-ում հայկական «համայնքների» արձագանքը Հայաստանում տեղի ունեցող իրադարձություններին: Այստեղ մենք

համայնքներն օգտագործում ենք հոգնակի և չակերտներում, որպեսզի ցույց տանք նահանգից նահանգ միմյանցից տարբեր լինելը՝ պայմանավորված կազմով, թվով, առաջացման և հետագայում համալրման պայմաններով և այլն: Ցանկանում ենք նշել, որ հիմնականում ընդգրկել ենք այն համայնքների ուսումնասիրությունը, որը հնարավոր է եղել հետազոտել Օնլայն տիրույթում, առանց դաշտային աշխատանքների հնարավորության. հիմնականում Լոս Անջելես (Գլենդել), Ֆլորիդա (Մայամի), Նյու Յորք:

Կարևոր էմ համարում այս բազմազանության մեջ քննարկել որպես օրինակ Հայ հեղափոխական դաշնակցության վերաբերմունքն այդ օրերին Հայաստանում տիրող իրավիճակին: Օրինակ ակնկալել, որ Հայ հեղափոխական դաշնակցություն կուսակցությունը ԱՄՆ-ում կարող էր ազատորեն և արագ արձագանքել Հայաստանում տիրող իրավիճակին՝ հայտնելով հստակ դիրքորոշում գործընթացների հատկապես սկզբնական ժամանակահատվածում, պարզապես սխալ կլիներ: Այստեղ կարևոր է նշել մի քանի հանգամանք, որոնք էլ մեծապես ազդել և ազդում են այս կառույցի դիրքորոշման վրա:

Նախ, հայաստանյան Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը եղել է նախկին կառավարության կռալիցիայի մաս: Երկրորդ, որքան էլ հասկանում էին, որ տվյալ գործընթացը կարևոր է ներհայաստանյան վիճակի փոփոխության համար, դաշնակցական շրջանակներում երկու մոտեցումն էլ կար. և՛ կողմ, և՛ դեմ: Դեմ լինելու հիմնական մտավախությունը, սակայն ոչ այդքան բուն գործընթացների սխալական կամ ճիշտ լինելուն էր վերաբերում, որքան պետականությանը չվնասելու և այն չվտանգելու հարցի շուրջ եղած մտավախությունների համատեքստում էր ներկայացվում: Բացի վերոնշյալից իրականում ավանդական համայնքներում նախկին իշխանությունների դեմ բողոք գրեթե չի նկատվել. նրանք միշտ էլ փորձել են դրական լույսի ներքո ներկայացնել Հայաստանի

Հանրապետությունը և այն ներկայացնել միայն առաջընթացի և զարգացման համատեքստում:

Այս հեղափոխության առանձնահատկություններից մեկն էլ այն էր, որ ՀՀ քաղաքացին լինելով կարևորագույն դերակատարը, մինևույն ժամանակ հայ ժողովրդի հավաքականության վրա ապավինելով, ցանցային գործիքներից առավելագույն կերպով օգտվելով, ցույց տվեց քաղաքացու հնարավորությունների լայն շրջանակը, ինչը մարդուն անհրաժեշտ է ժողովրդավարական արժեքների կիրարկման հարցում:

Մեկ այլ առանձնահատկություն էր նաև իրադարձությունների հսկայական տեղեկատվական հոսքը և հսկայածավալ համաժամանակյա լայվ կոչված հեռարձակումները և՛ ներհայաստանյան, և՛ թե աշխարհով մեկ հայկական համայնքներում անցկացվող բողոքի գործողությունների, ինչն էլ իր հերթին հանգեցրեց նաև համաշխարհային ՁԼՄ-ների լայն անդրադարձի:

Այս ամենին ավելանում է Հայաստանում գտնվողների և Հայաստանից դուրս գտնվողների անձնական շփումների և տեղեկատվության արագ փոխանակման և շրջանառման հնարավորությունները: Այդ օրերին գրեթե չի եղել մեկը, որը չստանար իր արտասահմանյան բարեկամներից զանգ կամ հաղորդագրություն երկրում իրավիճակը անձնական հարթության մեջ ներկայացնելու և պարզաբանելու խնդրանքով, ինչպես նաև ոգևորող և պայքարը չդադարեցնելու հորդորներով: Այս ամենն էլ իր հերթին հանգեցրեց շղթայական մի երևույթի. տարբեր տեղերից մարդիկ խմբերով այցելում էին Հայաստան՝ հեղափոխության անմիջական մասնակից դառնալու և պայքարին միանալու ցանկությամբ:

Այս հեղափոխությունը նաև առնաձնահատուկ էր այնքանով, որ այն ներկայացավ աշխարհին, որպես ներհայաստանյան քաղաքացիական անհնազանդության մի դրսևորում, որն իր բնույթով

բացատրապես խաղաղ էր, սիրո և հանդուրժողականության կարևորագույն ենթատեքստով, սակայն, որի իրագործման համար ներհայաստանյան մոբիլիզացիան, ցանցայնացումը քիչ էր. անհրաժեշտ էր համահայկական ընդվզում և մոբիլիզացիա աշխարհում գտնվող հայ համայնքների շրջանում ևս, ինչն էլ տեղի ունեցավ տեղում կոչերի և տեղի համայնքների ջանքերի շնորհիվ՝ ներհայաստանյան իրադարձություններին ի արձագանք: Այստեղ անհրաժեշտ է նշել նաև մեկ այլ կարևոր մասնակցության ձևաչափի մասին, առանց որի դժվար կլիներ պատկերացնել թավշյա, ոչ բռնի, ժողովրդավարական հեղափոխության իրականացումը և այն որպես ներհայաստանյան և սեփական ցանցային հնարավորությունների օգտագործման արդյունք հռչակելը: Աշխարհասփյուռ հայությունը բացի տեղերում բողոքի գործողություններ կազմակերպելուց և օնլայն հարթակներով ակտիվ տարածումից, անմիջական ֆինանսական աջակցություն է ցուցաբերել: ԱՄՆ-ից մասնակցության թվերը հաշվարկվել է՝ ըստ ոչ բռնի, թավշյա, ժողովրդավարական հեղափոխությանն արված նվիրատվությունների նախնական-ամբողջական հաշվետվությունից, որը կարելի է տեսնել Նիկոլ Փաշինյանի ֆեյսբուքյան էջում²: ԱՄՆ-ից մոտ 310 քաղաքացի ուղարկել է 33899200 դրամ և 5968 դոլար: Փաստորեն, կարելի է արձանագրել, որ ցանցային պայքարի որդեգրումը թավշյա հեղափոխության հաղթանակի գրավականներից մեկն էր:

Այս ամենը հաշվի առնելով՝ ուսումնասիրվել է իրադարձությունների ժամանակահատվածում և դրան հաջորդած մի քանի ամիսներին ամերիկահայ համայնքի թե՛ ավանդական ինստիտուցիոնալ կառույցների արձագանքը, թե՛ տեղում

² Ոչ բռնի, թավշյա, ժողովրդավարական հեղափոխությանն արված նվիրատվությունների նախնական-ամբողջական հաշվետվությունը տես՝ <https://www.facebook.com/nikol.pashinyan/photos/a.2054610568192661/2054610651525986/?type=3&theater> / (մուտք՝ 15.06.2018):

կազմակերպված բողոքի ակցիաները և այդ ակցիաների ժամանակ հնչած տեքստերի բովանդակությունը, վիրտուալ ուղերձների, սոցիալական ցանցերում շարժմանը աջակցող գրառումներ և նմանատիպ գործունեություն ծավալելը, համայնքի ներկայացուցիչների կողմից դեպի Հայաստան արված այցերը, ֆինանսական օգնության չափերը և այդ ամենի ազդեցությունը, որոնք էլ հետհեղափոխության շրջանում կարևոր ուղենիշ են հանդիսանում հետհեղափոխական Հայաստանի և համայնքների համատեղ գործունեության համար:

Ի վերջո այս հեղափոխությունը հանգեցրեց Հայաստան-Սփյուռք (հայկական համայնքներ), համայնք-համայնք կապերի և հարաբերությունների ակտիվացմանն ուղղված նոր մոտեցումների և ծրագրերի վերախմաստավորման ու վերաձևակերպումների անհրաժեշտությանը, ինչն էլ հնարավորություն է ստեղծում ցանկության դեպքում ավելի ակտիվացնել Հայաստան-համայնքներ կապերը և առավել գրագետ և լիարժեք օգտագործել փոխադարձ ներուժը:

Աշխարհասփյուռ հայ համայնքների առկայությունը մեր պետական գործունեությանը հաղորդում է մի կարևոր առանձնահատկություն. հաշվի առնել աշխարհասփյուռ հայության համայնքային հնարավորությունները, ներուժը և այդ ամենը ծառայեցնել Հայաստանի Հանրապետության և միևնույն ժամանակ համայն հայության շահերին:

Ամերիկահայ համայնքներում բողոքի գործողությունների ժամանակագրության փորձ

Առաջին արձագանքները, որ կարելի է տեսնել ամերիկահայ համայնքի ներկայացուցիչների կողմից ապրիլի 11-ին էր, երբ տարածվեց կոչ իրագեկում ապրիլի 13-ին ժամը 18:30 Գլենդելի

քաղաքապետարանի դիմաց կայանալիք բողոքի ցույցի վերաբերյալ³: Տեսաուղերձը պարունակում էր կադրեր Հայաստանում տարբեր տարիներին տեղի ունեցած բողոքի գործողություններից՝ Շանթ Հարությունյանի, Մասնա Ծոերի, այլ իրադարձությունների, որոնց ժամանակ ոստիկանությունը բռնի ուժ է կիրառում: Իսկ տեքստը հետևյալն էր. Սիրելի՛ հայրենակիցներ, ապրիլի 9-ից Սերժ Սարգսյանի ապօրինի և հանցավոր իշխանությունն ավարտվել է: Համայն հայությունն ունի ընդամենը 7 օր կանխելու հանցավոր ռեժիմի վերարտադրությունը: Կոչ ենք անում միավորվել և անել մեր քայլը՝ ի աջակցություն Հայաստանում ապրող մեր քույրերի և եղբայրների: Ուրբաթ՝ ապրիլի 13-ին, երեկոյան ժամը 6 անց կես Գլենդելի քաղաքապետարանի առջև կկայանա հանրահավաք: Բոլորիդ ներկայությունը պարտադիր է⁴:

Փաստորեն կարելի է ասել, որ այս ակցիան նախաձեռնվել էր խորհրդանշական մի ամսաթվով և ժամով, որը դեռ մարտի 31-ին Նիկոլ Փաշինյանը հայտարարել էր Գյումրիից, որ ապրիլի 13-ին, ժամը 18:30 մենք հույս ունենք, որ Հայաստանի Հանրապետության հարյուր հազարավոր քաղաքացիներ կկատարեն իրենց քայլը դեպի Ազատության հրապարակ, դեպի ազատ Հայաստան⁵:

Ապրիլի 13-ին Գլենդելի քաղաքապետարանի դիմաց բողոքի ակցիայում ելույթ ունեցողները նշում էին, որ գիշեր ցերեկ հետևում

³ Կոչ-իրազեկումը տեղադրվել է ապրիլի 11-ին յութուբում Լոս-Անջելեսում բնակվող և Ամգա (Armenian Media Group of America/AMGA) հեռուստաալիքի (այն գործում է 1999թ., մանրամասն տեղեկատվության համար տես՝ http://www.amga.tv/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=16&Itemid=281) լրագրող Արթուր Սահակյանի կողմից, կոչ-իրազեկման տեսահոլովակը տես՝ <https://www.youtube.com/watch?v=RgLkR5BQx2o> (մուտք՝ 15.06.2018):

⁴ Տեսահոլովակում հնչում էր Արաքսյա Վարդերեսյանի Սիրտս ինչպես երգը: Տեսահոլովակի դիտումները մոտ 12000 են (2018թ հոկտեմբերին):

⁵ Գյումրիից Նիկոլ Փաշինյանի քայլի ազդարարումը տես՝ <https://www.a1plus.am/1604593.html> (մուտք՝ 10.04.2018):

են Հայաստանում տիրող իրավիճակին⁶: Նրանք շեշտում էին, որ առայժմ խաղաղ բնույթ է կրում բողոքի ակցիաները, սակայն քանի որ արդեն ճանապարհներ են փակվում և քաղաքացիական անհնազանդություն է սկսվում Հայաստանում, իսկ լուրեր են պտտվում, որ ոստիկանական մեծ ուժեր են կուտակվել Երևանում, Ամերիկայում բնակվող հայերը անհանգստացած են այս ամենով: Հանրահավաքի հիմնական նպատակը հռչակագիր հղելն էր Հայաստանի իրենց քույրերին և եղբայրներին ի սատարումն նրանց պայքարի: Վարողը նշում է, որ առաջին կոչը Հայաստանի ոստիկանությանը պետք է ուղղենք, որպեսզի չփորձվեն հանկարծ որևէ քաղաքացու վրա ձեռք բարձրացնեն, ուժ կիրառեն⁷:

Հետաքրքրական է, որ բողոքը հակառուսական տրամադրության տպավորություն է թողնում առաջին հայացքից, երբ տեսնում ես Մերժիր Մերժին. Ո՛չ հանցավոր համակարգին պաստառի կողքին մի շարք հակառուսական պաստառներ փակցված Գլենդելի քաղաքապետարանի շենքին՝ Putin hands off from Armenia (Պուտին ձեռքերդ հեռու Հայաստանից), Մեր քայլը, Ոչ ռուսական իմպերիալիզմին, ինչպես նաև վիրավորական որոշ արտահայտություններ: Սակայն արդեն խոսացողների մոտ հստակեցվում է, թե ինչ ենթատեքստ ունի այդ հակառուսականությունը: Խոսելով երկրի ողբերգական և ծանր իրադրության մասին, ելույթ ունեցողներից Մահակ Միքայելյանն ասում էր, որ այս վիճակի միակ մեղավորը նախկին իշխանություններն են եղել և հատկապես Մերժ Սարգսյանը, որին համեմատում էին Նարիմանովի հետ, իսկ հակառուսականությունը

6 Հանրահավաք Գլենդելի քաղաքապետարանի դիմաց, մերժում ենք Մերժին, բողոքի ակցիայի 47 րոպե տևողությամբ տեսաձայնագրությունը տես՝ <https://www.youtube.com/watch?v=CUETechKvg> (մուտք՝ 15.04.2018):

⁷ Հանրահավաք Գլենդելի քաղաքապետարանի դիմաց, 2-4 րոպեները, տես՝ <https://www.youtube.com/watch?v=CUETechKvg> (մուտք՝ 15.04.2018):

արտահայտվում էր նրանով, որ «Մերժը մեր պետությունը դարձրել է խալիֆաթ, ինքն էլ ֆեոդալն է, ում մեջքին կա ռուս ցարը, որը իրա հովանավորն է: Վե՛րջ, ինքը չի ճանաչում մեր երկրի քաղաքացիներին որպես քաղաքացի, նրանք իրեն պետք են, որպեսզի իր խանութներից օգտվեն, իր եղբոր հարկերը վճարեն, նրանք միայն ու միայն վճարելու համար են...»: Ընդհանուր առմամբ հակառուսականությունը դիտարկվում էր հակապուտինության և ռուսական իմպերիալիզմի դեմ: Պարբերաբար շեշտվում էր, որ անհրաժեշտ է ազատվել այս հանցավոր բանդայից՝ Հանրապետական կուսակցությունից, որի առաջնորդը՝ պապան, այդպես են նրան կոչում՝ Մերժիկ Նարիմանովն է՞:

Ելույթ ունեցողներից մեկն էլ խոսում էր միասնական լինելու անհրաժեշտության մասին. «Մեր համայնքի հիմնական նպատակը հետևյալն է: Բոլոր քաղաքական կուսակցական ուժերի միասնականությունն մեր նվիրյալ մտավորականների, քաղաքագետների, մշակույթի և արվեստի գործիչների միասնություն, ժողովրդի հետ միասին ասեն ո՛չ այդ բռնապետական ռեժիմին, բոլորին կոչ են անում, զարթոնքի կոչ են անում մշակութային բոլոր կազմակերպություններին, որպեսզի մի կողմ դնեն իրենց հակասությունները և միասնական հանդես գան: Միավորվենք, ոտքի ելնենք և պայքարենք մեր հայրենիքը բուժելու այդ քաղցկեղից»⁹:

Հետաքրքրական է նաև այն հանգամանքը, որ համայնքի ներկայացուցիչներն այս սկզբնական շրջանում մի տեսակ դիստանցավորում էին իրենց հեղափոխության առաջնորդ՝ Նիկոլ Փաշինյանից, ինչը սակայն ժամանակի ընթացքում փոխվում է: Նրանք մասնավորապես նշում էին. «Մենք անում ենք մեր քայլը, մենք չենք անում անձերի համար, այլ անում ենք համասփյուռ հայության

⁸ Հանրահավաք Գլենդելի քաղաքապետարանի դիմաց, մերժում ենք Մերժին, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=CUETecIhKvg>, (մուտք՝ 15.04.2018):

⁹ Նույն տեղում՝ 12-13:50 րոպեները:

համար: Ռուսամտությունը և ռուսավախությունը հանն՝ք, մեզ կպատժի, Ադրբեջանին և Թուրքիային բաց կթողնի մեր վրա, իսկ դրանք մեզ կուտեն... ո՛չ, մենք մեր հույսը պետք է դնենք մեր վրա: Ունենք հզոր բանակ, հզոր ժողովուրդ»: Ահա այսպիսի դիսկուրս էր տարվում այս հանրահավաքում:

Երգահան Արմեն Մովսիսյանն էլ իր խոսքի մեջ Սերժ Սարգսյանին ստախոս մարդ է անվանում, քաղաքական իմպոտենտ, ինտրիգների վարպետ, հյուսիս-հարավի փողերը ուղղակի կերան, ասում էր թե դա լինելու ա արյունատար անոթ Հայաստանի համար, բայց պարզապես ստում էր... Նա էլ Սերժին համեմատեց Բերիայի հետ¹⁰:

Ապրիլի 13-ի Գլենդելի հանրահավաքի վերջում արված հայտարարություն-հոչակագրի տեքստը սղագրվել է ելույթից¹¹:

«Կայացավ հանրահավաք ի աջակցություն Հայաստանի ընդվզող ժողովրդի: Մենք՝ Լոս Անջելեսի հայ համայնքի ներկայացուցիչներս, հայտարարում ենք, որ գորավիզ ենք գաղութատիրական համակարգի դեմ ապստամբած հայրենաբնակ հայ ժողովրդին: Կոչով դիմում ենք.

ՀՀ ուժային կառույցներին. Ձերձ մնացեք իրենց իրավունքների և հայրենիքի ազատագրման համար ոտքի կանգնած մեր քույրերի և եղբայրների դեմ որևէ ուժի և բռնի գործողությունների կիրառումից:

ՀՀ ընդդիմադիր քաղաքական ուժերին և գործիչներին. Մի կողմ դրեք տարաձայնությունները ու համախմբվեք հանուն ազատ, անկախ և միացյալ Հայաստանի և հայ ժողովրդի:

¹⁰Հանրահավաք Գլենդելի քաղաքապետարանի դիմաց, մերժում ենք Սերժին, Արմեն Մովսիսյանի ելույթը է 17-26 րոպեները, <https://www.youtube.com/watch?v=CUETecIhKvg>, 39-40:35 րոպեները (մուտք՝ 15.04.2018):

¹¹Նույն տեղում՝ 39-40:35 րոպեները:

Աշխարհասփյուռ հայությանը. Սիրելի՛ հայրենակիցներ, միացե՛ք ու սատարե՛ք հայրենաբնակ հայ ժողովրդի ողջ ազատագրական պայքարին և եկե՛ք միասնաբար բարձրացնե՛ք այդ պայքարը համազգային, համահայակական մակարդակի:

Վերջապես աշխարհի առաջադեմ և ազատասեր ժողովուրդներին կոչ ենք անում սատարել հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարը և նպաստել Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանադրական, ազատական, անկախ և ժողովրդավարական պետականության կերտմանը:

Կեցցե՛ այն Հայաստանը, որ վաղն է գալու, կեցցե՛ ազատ անկախ և միացյալ Հայաստանը»:

Հետաքրքրական է, որ Ամերիկայի տարբեր քաղաքներում հավաքվածներին կոչ էին անում անպայման զանգել, խոսել Հայաստանում բնակվող իրենց բարեկամների, ծնողների, ընկերների, բուրդի հետ, որպեսզի նրանք դուրս գան փողոց, քանի որ Ամերիկայում գտնվելով՝ իրենց հույսը նրանք են: «Ժամանակն է, որ զարթնի արժանապատիվ քաղաքացին», հավաքն ավարտվում է այս խոսքերով:

Ամերիկահայերի և հատկապես Գլենդելի հայության պարագայում, մի փոքր ավելի լավ իրազեկում ապահովելով, արդեն ամսի 16-ին մարդկանց թիվը զգալիորեն աճել էր:

Ամերիկայում բնակվող հայտնի ակտիվ վլոգեր Թագուհի Վարդանյանը, որն ունի իր պաշտոնական վիդեո էջը և պարբերաբար հրապարակում է վլոգ, ապրիլի 16-ին փոքրիկ մեկ ու կես բոպեանոց մի տեսաուղերձ է հրապարակում «Առայժմ վլոգ չեմ տեղադրելու» վերնագրով¹², որն ուներ մոտ 6000 դիտում: Այս տեսաուղերձում նա ասում է, որ ժամանակավոր վլոգ չի

¹²Թագուհի Վարդանյանի No vlogs for now, «Առայժմ վլոգ չեմ տեղադրելու» տեսաուղերձը տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=00bZubfZkx0>, (մուտք՝ 18.04.2018):

տեղադրելու, թեև կան երկու շատ ուրախ թեմաներով վլոգեր, բայց որոշել է կարճ տեսաուղերձով տեղյակ պահել Հայաստանում տիրող իրավիճակի մասին և մինչև Հայաստանում իրավիճակը չկայունանա և պարզվի, չի թողարկվի: Նա մասնավորապես նշում է, որ ինքը քաղաքականությունից չի խոսում գրեթե երբեք, նախ ֆիզիկապես հեռու է և շատ բաներ չգիտի, համարում է, որ պետք է քիչ խոսել, բայց «Ամեն դեպքում կա մի համընդհանուր համամարդկային ճշմարտություն. ազատության և արդարության համար պայքարը մարդկության ամենաազնիվ և վեհ մղումն է, որն արժանի է հարգանքի»: Վերջում հույս է հայտնում, որ ՀՀ իշխանությունները կկարողանան հարգանքով վերաբերվել և որոշումներ կկայացնեն խղճի և գիտակցության հիման վրա¹³:

Ինչո՞ւ հենց ամսի 16-17-ն են հանդիսանում այն մեկնարկային ասմաթվերը, որից հետո ամերիկահայ համայնքը սկսում է ակտիվություն ցուցաբերել: Արդեն ամսի 17-ին Սերժ Սարգսյանին Ազգային ժողովում վարչապետ ընտրեցին 77 կողմ, 17 դեմ ձայների հարաբերակցությամբ¹⁴: Իսկ դրան նախորդել էր ապրիլի 16-ին Բաղրամյան փողոցում ոստիկանների կողմից ձայնային նոնակների օգտագործմամբ բողոքի ակցիան ցրելու փորձը, որի հետևանքով մոտ 46 տուժող է եղել, որից վեցը ոստիկանության աշխատակիցներ, և վնասվել էր հենց ինքը շարժման առաջնորդ Նիկոլ Փաշինյանը¹⁵: Այս ամենը զուգորդվում էր արդեն Գյումրիում և Վանաձորում ընթացող

¹³ Թագուհի Վարդանյանի No vlogs for now, «Առայժմ վլոգ չեմ տեղադրելու» տեսաուղերձի 1-1:38 րոպեները, <https://www.youtube.com/watch?v=00bZubfZkx0>, (մուտք՝ 18.04.2018):

¹⁴ Ընտրության հետ կապված նյութը կարելի է տեսնել այստեղ՝ <https://www.azatutyun.am/a/29173107.html>, (մուտք՝ 18.04.2018):

¹⁵ Այս մասին տե՛ս՝ Առողջապահության նախարարություն. Երևանի բուժհաստատություններ է դիմել 46 քաղաքացի, <https://www.azatutyun.am/a/29170888.html>, «Կոչ եմ անում Ոստիկանությանը ձայնային նոնակներ չօգտագործել». Փաշինյան, <https://www.azatutyun.am/a/29170945.html>, (մուտք՝ 18.04.2018):

բողոքի ակցիաներով¹⁶: Հասկանալի է, որ բռնության կիրառումը և վարչապետի անխափան ընտրությունը մի տեսակ կարևոր խթան են դառնում իրադարձությունների աշխարհագրության ընդլայնման համար¹⁷:

Ապրիլի 17-ին ամերիկահայ հայտնի դերասանուհի Արսինե Խանջյանը բաց նամակ է հղում Սերժ Սարգսյանին¹⁸: Նույն օրը Հանրապետության հրապարակում կայացած հանրահավաքում Նիկոլ Փաշինյանն անդրադառնում է այդ նամակին մասնավորապես ասելով՝ «Միրելի՛ ժողովուրդ, սփյուռքահայ դերասան Արսինե Խանջյանը բաց նամակ է հղել Սերժ Սարգսյանին և այդ նամակում մի այսպիսի խոստովանություն կա. պարզվում է մի քանի տարի առաջ Սերժը նրա հետ զրույցում ասել է, թե հայ ժողովուրդը ոչխարի հոտի պես է: Արսինե Խանջյանն իր նամակում փորձում է բացատրություն գտնել և ասում է՝ գուցե, դուք քաղաքական ճնշման տակ էիք և դրա համար այդպես ասացիք:

Միրելի՛ Արսինե, ուզում եմ ասել, որ դա չէ պատճառը, որ նման արտահաստություն է արել: Դրա պատճառն այն է, որ նա ողջ իր կյանքում շփվում է ՀՀԿ խմբակցության պատգամավորների հետ, և, ասեա, այդ հոտի կողմից նա հռչակվել է ՀՀ վարչապետ: ...Շատերը կասեն՝ այսօր ոչինչ չփոխվեց և Սերժ Սարգսյանն էլի առաջին դեմքն է: Ես պատասխանատու հայտարարում եմ, որ ամեն ինչ փոխվել է, քանի որ Սերժ Սարգսյանը չունի հպատակ ժողովուրդ և

¹⁶ Գյումրիում բողոքի ակցիաների մասին տե՛ս՝ <https://www.azatutyun.am/a/29170936.html>, (մուտք՝ 25.04.2018): Վանաձորում՝ տե՛ս՝ <https://www.azatutyun.am/a/29170879.html>, (մուտք՝ 25.04.2018):

¹⁷ Բաղրամյան փողոցի բախումը տե՛ս՝ <https://www.azatutyun.am/a/29170945.html>, <https://www.youtube.com/watch?v=RAWnGmB5ed4>, (մուտք՝ 18.04.2018):

¹⁸ Ամբողջական բաց նամակը տե՛ս Արսինե Խանջյանի ֆեյսբուքյան էջում՝ https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/posts/2509192605973530?__tn__=K-R, (մուտք՝ 18.04.2018):

կառավարելու ժողովուրդ, և ՀՀ քաղաքացին չունի Սերժ Սարգսյան անունով վարչապետ»¹⁹:

Նույն օրը, մի փոքր ավելի ուշ, երբ Նիկոլ Փաշինյանն անդրադառնում էր հրապարակում հավաքվածների բազմաթվությանն, ասելով, որ այն այսքան բազմամարդ վերջին անգամ եղել է Սիսթեմ օֆ Դաուն խմբի համերգի ժամանակ, իր խոսքն ուղղում է Սերժ Թանկյանին. «Այս ամբիոնից ուզում եմ դիմել Սերժ Թանկյանին... ասիա այդ նույն ժողովուրդը կանգնած է այս հրապարակում, դու պարտավոր ես գալ Երևան և կանգնել այս ժողովրդի կողքին:

Միրելի՛ Արսինե, նամակ գրելու կարիք չկա, որովհետև բաժանորդը անհասանելի է, վեր կաց, արի՛ Երևան»²⁰:

Արսինե Խանջյանը ապրիլի 19-ին, Երևանի կենտրոնում տեղի ունեցած հանրահավաքի ժամանակ Բեռլինից ուղիղ հեռախոսակապով իր սատարման խոսքն ուղղեց ներկաներին²¹: Իսկ ապրիլի 20-ին Արսինե Խանջյանը, որը գտնվում էր Բեռլինում, որտեղ ապրիլի 21-ին Գորկի թատրոնում տեղի էր ունենալու իր «Հնգիների աճուրդ» ներկայացումը, որին պետք է հաջորդեր լիբանանահայ երգչուհի Այլին Խաչադուրյանի համերգը, այս տեղեկատվությանը զուգահեռ իր ֆեյսբուքյան էջում տեսաուղերձ է հրապարակում և կոչ է անում բոլոր հայերին, ովքեր Բեռլինում են, միանալ նույն օրը ժամը 12:30 Բեռլինում Հայաստանի դեսպանատան առջև կայանալիք բողոքի միջոցառմանը, և ասում է, որ ամենքս չենք կարող

¹⁹ Այս հատվածը կարելի է տեսնել՝ [https://epress.am/2018/04/17/%D4%B1%D5%B4%D5%A5%D5%B6%D5%A1%D5%B4%D5%A5%D5%AE%D6%8A%D5%B0%D6%80%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%AF%D5%A8.html_\(մուտք_17.04.2018\):](https://epress.am/2018/04/17/%D4%B1%D5%B4%D5%A5%D5%B6%D5%A1%D5%B4%D5%A5%D5%AE%D6%8A%D5%B0%D6%80%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D6%80%D5%A1%D5%AF%D5%A8.html_(մուտք_17.04.2018):)

²⁰ Նույն տեղում՝ 8:10-9:10 րոպեները:

²¹ Արսինե Խանջյանի ֆեյսբուքյան էջից, տեքստը տե՛ս՝ https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/posts/2510941869131937?__tn__=K-R, տեսաձայնագրությունը տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=sEMJYBU9YHk&fbclid=IwAR1newMjns7ykilt_zKvq_HXOgXZgWExRBP2RviAd1eqta-8cSF1gzPTuoY, (մուտք՝ 19.04.2018):

Հայաստանում լինել, բայց այլ վայրերում մեր դեսպանատների մոտ կարող ենք մեր բողոքի ձայնը բարձրացնել. Հայաստանը պետք ունի մեզի, մենք էլ պետք ունինք Հայաստանի²²:

Ապրիլի 22-ին նա 15 րոպեանոց լայվ/ուլիդ հեռարձակում է միացնում Բեռլինում սովորող հայաստանցի ուսանողների հետ²³, ապրիլի 23-ին տարածում է Հայաստանի քաղաքացիների արած կոչը Սփյուռքին²⁴: Արսինե Խանջյանը ժամանում է Երևան, նաև մասնակցում է ապրիլի 27-ին՝ Գյումրիի ավտոերթին և ելույթ է ունենում Գյումրիում: Էմոցիոնալ ելույթի վերջում, խոսելով Հայաստանի ներքին անկախություն ունենալու կարևորության մասին, հույս է հայտնում, որ Հայաստանն իր վախճը կտրեղուց հետո կօգնի նաև Սփյուռքին իր վախճերը հաղթահարել²⁵:

Կարևոր դերակատարում ունի հեղափոխության օրերին նաև հայտնի ռոք երաժիշտ, System of a Down խմբի մենակատար Մերժ Թանկյանը և նրա այս կամ այն ձևաչափով մասնակցությունը՝ սկսած ֆեյսբուքյան գրառումներից, մինչև սատարող և խորհրդատվական տեսաձայնագրություններով, մինչև Հայաստանի Հանրապետություն

²² April 21, 12:30 - Protest at the Embassy of the Republic of Armenia in Berlin, [https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/videos/2511499889076135/?__xts__\[0\]=68.ARCVPbn_RPe_JV2gxJklZPwvvnFHhOZhrICj35Y2Vrn65GTjIRNICHIURNhaujeCJkh4h1SvUcaUWt1Xm_qe0ZcFa2gr5GEFCK8OvhYhc8ka7u1bw_wFRSesV24yKaSWH1o5A3ArdFU_HdZpi9JZgJsUqBnUNVsUk5UnUrPEcnS7_8J9_87y_kGe3ZoP9cS3lkdjP9hGRAhL5nTFFdGzlk0qywnLDjzbz-7Y3xCB8HEyh0DqKZlymAWo-tUk01rxRoQsvg22Ong94izJ_hQdjwsGreb2n2FkYclXIWq9d1vdCY5-mXYSe7GpjECKgjb1AdEf5_NnRfo4kS6CP0D0sjuogR-Ch2Y81cvqryTA&__tn__=-R](https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/videos/2511499889076135/?__xts__[0]=68.ARCVPbn_RPe_JV2gxJklZPwvvnFHhOZhrICj35Y2Vrn65GTjIRNICHIURNhaujeCJkh4h1SvUcaUWt1Xm_qe0ZcFa2gr5GEFCK8OvhYhc8ka7u1bw_wFRSesV24yKaSWH1o5A3ArdFU_HdZpi9JZgJsUqBnUNVsUk5UnUrPEcnS7_8J9_87y_kGe3ZoP9cS3lkdjP9hGRAhL5nTFFdGzlk0qywnLDjzbz-7Y3xCB8HEyh0DqKZlymAWo-tUk01rxRoQsvg22Ong94izJ_hQdjwsGreb2n2FkYclXIWq9d1vdCY5-mXYSe7GpjECKgjb1AdEf5_NnRfo4kS6CP0D0sjuogR-Ch2Y81cvqryTA&__tn__=-R) (մուտք՝ 22.04.2018):

²³ Հայաստանցի ուսանողների հետ գրույց Բեռլինում, <https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/videos/2512397448986379/>, (մուտք՝ 25.04.2018):

²⁴ Կոչի բովանդակությունը տես՝ https://www.facebook.com/ArsineeKhanjian/photos/a.2172115573014570/2513448482214609/?type=3&theater_, (մուտք՝ 15.05.2018):

²⁵ Արսինե Խանջյանի ելույթը Գյումրիում տես՝ <https://www.facebook.com/azatutyun/videos/1916512575060777/UzpfStIXNDEzNjE5NTk0MjMyNjU6MjUxNjgwNTkzMTg3ODg2NA/>, (այս ուղերձն ունի 126.138 դիտում, 2018թ. դեկտեմբեր ամսի տվյալներով), (մուտք՝ 27.04.2018):

նրա ժամանումով, ինչպես նաև միջազգային լրատվամիջոցներով հեղափոխության մասին իր տված հարցազրույցներով:

Մերժ Թանկյանի շուրջ հեղափոխության օրերին Հայաստանում ապատեղեկատվություն էր տարածվում հատկապես նրա Երևան ժամանելու վերաբերյալ: Նա յուրօրի իր ալիքում անդրադարձել է Հայաստանի ներքաղաքական իրավիճակին: Նա ոչ հաստատել էր, որ գալու է, ոչ էլ հերքել: Գրել է, որ գիտի, որ շատերն իրեն սպասում են, ինչպես նաև խորհուրդներ է տալիս, թե ինչպես ցուցարարներն իրենց պահեն: Ահա հատված ապրիլի 20-ին նրա արված ուղերձից 26. «Առաջին, հեռու մնալ «գունավոր հեղափոխության» տերմինաբանությունից, քանզի այն ընդհանրացվում է Արևելք/Արևմուտք առձակատման հետ: Մեր պայքարը Արևելքին կամ Արևմուտքին կողմ կամ դեմ լինելը չէ, այլ այն արդարության եւ առաջադիմական փոփոխության համար է: Մենք չենք ուզում որևէ կայսրության վասալ պետությունը լինել, մեզ պետք են լավ հարաբերություններ բոլորի հետ:

Երկրորդ, Ձեր պահանջները կոնկրետացրե՛ք: Առաջարկում եմ պահանջել, որ Մերժ Սարգսյանը ոչ միայն հրաժարական տա վարչապետի պաշտոնից, այլ նաև հրաժարվի իր կուսակցության առաջնորդը լինելուց: Այնուհետև ես կպահանջեի բարեփոխումների փաթեթ, որը կզբաղվեր այն բոլոր անարդարություններով, որոնք մեզ հայտնի են՝ կոռուպցիա, շրջակա միջավայրի աղտոտում և այլ բաներ՝ ներկայացնելով հստակ ժամանակահատված նոր կառավարությանը դրանք իրականացնելու համար: Եթե բարեփոխումները տեղի չեն ունենում, ապա ես ամսաթիվ կնաշանակեի ապագա նոր բողոքի ցույցերի համար, այս անգամ պահանջելով խորհրդարանի հրաժարականը և նոր խորհրդարանական ընտրություններ:

²⁶ Մերժ Թանկյանի տեսաուղերձը տե՛ս հետևյալ հղումով՝ https://www.youtube.com/watch?v=q_iTStVljbs (մուտք՝ 04.05.20018):

Երրորդ, շարունակե՛ք ձեր խաղաղ դիմադրությունը, խուսափե՛ք սադրիչների թակարդներից, նրանք կստանան իրենց անարդարությունը, երբ նրանց ղեկավարները մի օր կազատվեն աշխատանքից, և նրանք ստիպված կլինեն գալ ձեր մոտ աշխատանք խնդրելու համար: Շարունակեք լինել ճկուն, արդար, անկեղծ և սիրող, շարունակեք ուստիկանության հետ վարվել եղբայրների և քույրերի պես, քանի որ նրանք այդիսին են իրականում: 2015-ին Էլեկտրիկ Երևանի բողոքի ընթացքում ես այնքան ոգեշնչված էի, որ գրեցի «Էլեկտրիկ Երևան» երգը: Ես շուտով այն պատշաճ կերպով կթողարկեմ: Այժմ, ես ձեր համար կկատարեմ մի փոքրիկ հատված երգի ցուցադրական տարբերակից: Ես սա նվիրում եմ ձեզ բոլորիդ Հայաստանում: Միրում եմ Ձեզ»:

Վերջապես մայիսի 7-ին Սերժ Թանկյանը ժամանում է Հայաստան: Նրան դիմավորում է Նիկոլ Փաշինյանը և նրանք ավտոերթով ժամանում են Երևանի Հանրապետության հրապարակ, որտեղ Սերժ Թանկյանը ելույթ է ունենում, իսկ վերջում երգում է նաև մի կտոր իր Արագիլ երգից²⁷: Նա նաև Ազգային Ժողովում էր, երբ մայիսի 8-ին կայացան Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի ընտրությունները: Մայիս 8-ին Սերժ Թանկյանը ինտերվյու է տալիս ԲԻԲԻՍԻ-ին և վերջում հարցադրում անում. «Ասե՛ք ամեն օր կարելի է տեսնել հեղափոխություն, որը տեղի է ունեցել առանց մեկ փամփուշտի, առանց որևէ զոհի, խաղաղ և սիրո մթնոլորտում»²⁸: Մի քանի օր անց մայիսի 13-ին երկու բուպեանոց հարցազրույց է տալիս

²⁷ Ժամանելու, դիմավորելու և հրապարակում տեղի ունեցած իրադարձությունների ամբողջական 3 ժամյա տեսանյութը տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=Cwe0mMYzHNM>, (մուտք՝ 7.05.18):

²⁸ Serj Tankian speaks on Armenia's Velvet Revolution | BBC News 2018 https://www.youtube.com/watch?v=lh1tvn2bWZs_ (մուտք՝ 9.05.18):

Ալ-Ջազիրա հայտնի լրատվականին կրկին Թավշյա հեղափոխության թեմայով²⁹:

Ժամանակագրորեն հետ վերդառնանք այդ ընթացքում Ամերիկայում կատարվող իրադարձություններին: Ապրիլի 19-ին Գլենդելում համայնքի ակտիվ գործիչ Թագուհի Վարդանյանը կրկին մի տեսաուղերձ է պատրաստում, որում նշում է, որ ինչպես արդեն տեղյակ էր պահել հերթական վլոգը դադարեցրել են և հետևելու են Հայաստանում տիրող իրավիճակին³⁰: Ամսի 19-ին Լոս Անջելեսի Արցախի փողոցում կայացած բողոքի ակցիայի ժամանակ բազմաթիվ մարդիկ էին հավաքվել: Հիմնական լոգունգներից և նպատակներից մեկն այն էր, որ Հայաստանում գտնվող մարդիկ իմանային, որ Գլենդելում բնակվող հայերը Հայաստանում գտնվող իրենց քույրերի և եղբայրների կողքին են: Մարդիկ դրոշներով, պաստառներով հավաքվել էին Արցախի փողոցում և Ուրարտու սրճարանի ֆոնին էր տեղի ունենում այս ողջ բողոքի գործողությունները, երբեմն երբեմն հնչում էր հեղափոխության օրերին խորհրդանիշ դարձած Քայլում եմ երգը:

Թագուհին իր մտահոգություններում նշում էր հատկապես այն միտքը, որ իրենք չեն հասկանում, թե ինչպես կարող են գործող իշխանությունները փողոցում գտնվող մարդկանց անտեսել, և անընդհատ շեշտել, որ նրանք չեն արտահայտում ողջ ժողովրդի շահերը և ցանկությունները³¹:

²⁹ Rock star Serj Tankian on Armenia's Velvet Revolution | Al Jazeera English, <https://www.aljazeera.com/news/2018/05/rock-star-serj-tankian-armenias-velvet-revolution-180513115318340.html> (մուտք՝ 16.05.2018):

³⁰ Armenians rally in Glendale, Հայերի բողոքի ցույցը Գլենդելում վերնագրված Թագուհի Վարդանյանի պատրաստած նյութը տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018)

³¹ Armenians rally in Glendale, տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018):

Համայնքի ներկայացուցիչների այդ օրվա հիմնական ուղերձը հետևյալն էր, որ Ամերիկայի համայնքը քաղաքակիրթ միջոցներով ասում է, որ մերժում է Մերժին և իր հանցավոր կառավարությանը, իրենք ինչքան ասում են բարեփոխում ենք անում, էնքան մարդ ա երկրից գնում, մոտ 380 հազար մարդ երկրից հեռացել է... Այսօրվա Հայաստանի իրավիճակը ներկայացնելիս ասում էին: «Ունենք 30 տոկոս աղքատություն, 18 տոկոս գործազրկություն, դրանք էլ պաշտոնական տվյալներն են, ուրեմն իմացե՛ք, թե ինչպիսի իրավիճակ է իրականում: Տաս տարի ունեին, որպեսզի ինչ որ բան անեին երկրի համար, թալանելուց բացի այլ բան չեն արել»: Այնուհետև բողոքի ակցիայի մասնակիցներին հարցնում է, դուք հույս կապում եք Մերժի և իր իշխանության հետ, ժողովուրդը բղավում է՝ ո՛չ, և շարունակում է, թե մեր հույսն այն երիտասարդներն են, որոնք դուրս են եկել փողոց և մերժում են Մերժին և իր կառավարությանը³²:

Ահա մի քանի կարևոր ուղերձ, որոնք հնչել են այդ օրը ելույթ ունեցող անձանց կողմից.

- Ոչ ոք իրավունք չունի խեղդելու հայ երիտասարդ երիտասադրուհիի կամքը, հույսը և ապագայի հանդեպ ունեցած խորին վստահությունը:

- Հայաստանում երիտասարդները ոտքի ելան և ապացուցեին, որ ազատ անկախ Հայաստանում պետք է ապրի ազատ և անկախ քաղաքացին:

- Մեզի չի հետաքրքրե, թե ով է դեկին, սակայն մեզի կհետաքրքրե, որ դեկին ըլլացաղ մարդը ըլլա արդար, ըլլա այն անձը, որ ժողովուրդը համաձայն է, ժողովուրդը միաձայն է և ժողովուրդը կաջակցի³³:

³² Armenians rally in Glendale, 6:45-8 րոպեները, տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018):

³³ Նույն տեղում՝ 3:30-4:06 րոպեները:

Հայ ռոք երգիչ «Էմփի Ռեյ» խմբի նախկին մենակատար Սարգիս Մանուկյանը ելույթ է ունենում և ասում. «Այսօր Հայաստանում ծնվել և ապրում է մի այնպիսի սերունդ, որը կարող է իր մտածածը բարձրաձայնել, այս նույն սերունդն է, որ կրկնվեմ երեկվա հավաքի ասածով, որ հաղթել է ապրիլյան պատերազմը, այս սերունդը անպայման հաղթելու է, թեև չեմ կարող ժամանակի առումով ասել, թե երբ, բայց հաղթանակն անկասելի է լինելու: Մենք միշտ ասում ենք, Նիկոլը չի կարա, Լևոնը չի կարա, էդ մարդը արեց իրա քայլը, բայց էդ մի մարդուց ոչ մի բան կախված չի, եթե մեզնից ամեն մեկը ինչքանով կհասկանա և կանի իր քայլը այ, դրանից է կախված հաղթանակը: Ֆեյսբուքում լայք դնելով, յութուբ նայելով կամ կոֆեի սեղանի շուրջ մեծ-մեծ խոսալը ոչինչ չի կարող անել, միայն անմիջական մասնակցիային կյանքն է, որ կարող է փոփոխություն բերել մեր երկրում»³⁴:

Այդ օրը հետաքրքրական միտք է հնչում, որ Ռուսաստանի համայնքները տարիներ շարունակ լռում էին, և ահա նրանք էլ են պայքարի դուրս եկել: Երբ որ բոլորը անհույս էին, այս երիտասարդները հույս և լույս բերեցին հայոց աշխարհին: Երբ տեսնում ենք զարթոնքը, որ երիտասարդները ոտքի են կանգնել, վեր են կանգնել ծնկից և ուղղել իրենց մեջքերը, հպարտության մեծ զգացում ենք ունենում³⁵: Ընդհանուր մթնոլորտը հետևյալն էր. հնչում էր խորհրդանիշ դարձած իմ քայլը երգը, մեքենաները դրոշներով շրջում են, արդեն վանկարկում են Նիկոլ, Նիկոլ:

Գլենդելի քաղաքապետ Ջարեհ Մինանյանը նույնպես ելույթ է ունենում և մասնավորապես ասում է հետևյալը. «Ինձ ապացուցին, որ ես սխալ էի, որ հույսս կորցրել էի, բայց մեր երիտասարդները

³⁴ Armenians rally in Glendale, 8-9 րոպեները, տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018):

³⁵ Armenians rally in Glendale, տե՛ս՝ https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018):

Հայաստանում դուրս են եկել փողոց և ուզում են պարզ բաներ, որ արժանապատիվ ապրեն իրենց հայրենիքում, կայանան իրենց հայրենիքում, ընտանիք կազմեն իրենց հայրենիքում, ուզում են արտահայտվել իրենց հայրենիքում, չեն ուզում հեռանալ»:

Հետաքրքրական է, որ ելույթների բովանդակությունը տարբերվում է ելույթ ունեցողների թե՛ տարիքային, թե՛ ավանդական, թե՛ նոր համայնքի ներկայացուցիչ լինելու հանգամանքով պայմանավորված: Վերջին տարիներին Հայաստանը լքողների համար ավելի շատ հետաքրքրում էր այն, թե ինչպես են թալանել և հասցրել ժողովրդին աղքատության և արտագաղթի, ուստի նրանք հիմնականում շեշտում էին այն ամենը, ինչ տեղի է ունենում երկրում տնտեսական և քաղաքական տեսանկյունից, իսկ ամերիկյան հին ավանդական համայնքի ներկայացուցիչներն (թեև նրանց մասնակցությունը սկզբնական շրջանում պասիվ էր) ավելի շատ խոսում էին մարդու իրավունքների, օրենքի գերակայության, արժանապատիվ կյանքով ապրելու մասին, և հատկապես կարևոր է, որ շեշտում էին, որ իրենք ցեղասպանություն ապրած ազգի ներկայացուցիչներ են, և իրենց համար շատ կարևոր է, որ սեփական ոստիկանությունը նման կերպ չի կարող վարվել իր ժողովրդի հետ³⁶:

Ապրիլի 21-ին համացանցում հայտնվեցին նաև տեսաձայնագրություններ ի թիվս աշխարհի տարբեր քաղաքներում նաև Նյու Յորքում կայացած բողոքի ակցիայից³⁷: Չնոռանանք, որ իհարկե գլենդելահայության մասնակցայնության հետ չեն կարող մրցել այլ քաղաքները, սակայն ակտիվությամբ նաև աչքի ընկավ Նյու Յորքը: Նյու Յորքում են գտնվում ՀԲԸՄ-ի, ՀՕՖ-ի, Հայ դատի

³⁶ Armenians rally in Glendale, տե՛ս՝

https://www.youtube.com/watch?v=xDVg3J6B9_w_ (մուտք՝ 20.04.2018):

³⁷ Այս բողոքի ակցիայի մասին տե՛ս՝ <https://old.hetq.am/arm/news/87907/boxoqi-akcianer-nyu-yorqum-prahayum-ev-glendelum-lusankarner.html>, http://asekose.am/hy_AM/news/11/264419-couycer-asxarhi-tarber-qaxaqneroum-enddem-serj-sargsyani-varcapetoutyan.html (4:23-4:47 րոպեները), (մուտք՝ 25.04.2018):

հանձնախմբի, Ամերիկահայ ուսանողների միության կենտրոնական գրասենյակները, Թեքեյան և Համազգային մշակութային միությունների, բազմաթիվ վայրերի հայրենակցական միությունների և այլ երիտասարդական և կենտրոնական գրասենյակներ: Ապրիլի 23-ին պաստառներ էին, Քայլ արա՛, մերժի՛ր սերժին, Ես Նիկոլ եմ, և անգլերենով գոռում էին, “no more Serj”³⁸.

Ապրիլի 22-ին ցույց է տեղի ունենում Ֆլորիդայի եկեղեցու բակում մի քանի տասնյակ հայեր պաստառներով դրոշներով բողոքի ակցիա էին անում, որի ընթացքում վանկարկում էին քայլ արա՛, մերժի՛ր Սերժին, և ասում, որ ձեր պատճառով է, որ էստեղ ենք ու արտագաղթել ենք³⁹: Հետաքրքրական է, որ Ֆլորիդայի հայ համայնքի ներկայացուցիչների վեր կայքում օգոստոսի վեցին տարածվում է մի հայտարարություն, ըստ որի օգոստոսի 26-ին տեղի է ունենալու Հայաստանի Թավշյա հեղափոխությունը նշելու մի տոնական միջոցառում⁴⁰:

Հայաստանում Նիկոլ Փաշինյանի և Սերժ Սարգսյանի կարճատև հանդիպումը և դրանից ժամեր հետո Նիկոլ Փաշինյանի, Մասուն Միքայելյանի և Արարատ Միրզոյանի առևանգում/ձերբակալությունը դառնում է այն պահը, որից հետո բողոքի ակցիաները դառնում են ամենօրյա նաև գլենդելահայության համար: Ապրիլի 22-ին փաստորեն երկու տեղում է եղել հավաք և երթ, Արցախի

³⁸ Այս բողոքի ակցիայի մասին տե՛ս՝ <https://www.facebook.com/mamadoyan/videos/10215600328471589/>, http://asekose.am/hy_AM/news/11/264419-couycer-asxarhi-tarber-qaxaqneroum-enddem-serj-sargsyani-varcapetoutyan.html (4:23-4:47 րոպեները), (մուսք՝ 25.04.2018):

³⁹ Յուրեղ Գրիգորյանի տարբեր քաղաքներում՝ ընդդեմ Սերժ Սարգսյանի վարչապետության, տե՛ս՝ 4:04-4:22 րոպեները, http://asekose.am/hy_AM/news/11/264419-couycer-asxarhi-tarber-qaxaqneroum-enddem-serj-sargsyani-varcapetoutyan.html, (մուսք՝ 25.04.2018):

⁴⁰ Հարավային Ֆլորիդայի հայերի կողմից Թավշյա հեղափոխությունը տոնելու հայտարարության պոստերը տե՛ս՝ <https://flarmenians.com/2018/08/06/south-florida-celebration-marking-armenias-velvet-revolution/> (մուսք՝ 10.07.2018):

պողոտայում և Գլենդեյլի քաղաքապետարանի դիմաց: Հենց այդ օրը՝ ապրիլի 22-ին «Բողոքի գործողություններ Գլենդեյլում» վերնագրով մի նոր լայվ է հեռարձակում Թագուհի Վարդանյանը, որն այս անգամ առանց մոնտաժելու պարզապես հեռախոսով լայվ նկարահանում է, որտեղ երևում է, թե ինչպես են ինքնաբուխ քայլերթ անում հայերը, թե ինչպես է ոստիկանությունը ուղղակի մեքենաներով տեսաձայնային ազդանշաններով խնդրում մայթերով քայլել, ինչպիսի ոգևորվածություն կա և զգացվում է, որ ամենից շատ վախենում են, որ հանկարծ ոստիկանությունը կարող է բռնի ուժ գործադրել Հայաստանում: Վանկարկում էին, Մերժիկ հեռացի՛ր, Հայաստանը մոռացի՛ր, Ազատություն՝ Նիկոլին, քայլ արա՛, մերժի՛ր Մերժին⁴¹: Այս ցույցը մի տեսակ իր մեջ զայրույթ էր պարունակում, մի տեսակ քառտիկ իրավիճակ էր, բոլորը դուրս էին եկել փողոց ու իրենց բողոքն էին արտահայտում՝ ի պատասխան Երևանում Նիկոլ Փաշինյանին բռնելու, մարդիկ ինքնաբուխ դուրս էին եկել, քայլում էին դրոշներով, վանկարկելով միացե՛ք, միացե՛ք: Մեքենաների մի հսկայական շքերթ էր, բղավոցներով, ազդանշաններով, բարձր հայկական երաժշտությամբ և դրոշներով զարդարված:

Իսկ Թագուհի Վարդանյանը պարբերաբար պատմում էր, թե ինչ է որոշվել հյուպատոսարանի մոտ տեղի ունեցած ակցիայի ժամանակ: Որոշվել է, որ ամեն օր տեղի կունենան հավաքներ, մինչև Հայաստանում ժողովուրդը կհասնի իր ուզած հաղթանակին: Տեղեկացրեց նաև, որ վաղը՝ ամսի 23-ին ժամը 2-ին Բրբրանքի եկեղեցու մոտ են հավաքվելու, մոմավառություն է լինելու, բայց կարծում էր, որ հիմնական նպատակն այն է, որ պահանջեն հոգևորականությունը ներկայացնող մարդիկ նույնպես միանան ժողովրդին, քանի որ նրանց հիմնական առաքելությունը դա է,

⁴¹ April 22, 2018, Protests in Glendale, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=iTgVHXAYftA>, (մուտք՝ 23.04.2018):

կանգնել ժողովրդի կողքին: Իսկ երեկոյան ժամը 7-ին հավաքվում են քաղաքապետարանի դիմաց⁴²:

Ամերիկյան լրատվամիջոցների անդրադարձ տեղի ունեցավ հատկապես ապրիլի 22-ին Գլենդելում տեղի ունեցած բողոքի գործողություններից հետո, որն իրոք մարդաշատ է եղել և քաղաքով մեկ տարածվել էր: Այդ օրն էլ ամերիկյան ABC 7, FOX 11 հեռուստաալիքները ռեպորտաժներ են պատրաստել իրադարձությունների կիզակետից՝ ներկայացնելով Հայաստանում տեղի ունեցող իրադարձությունները և նաև Գլենդելի հայության մասնակցության նշանակությունը այս գործընթացում⁴³:

Ապրիլի 28-ին Թագուհին կրկին մի տեսանյութ է հրապարակում, որը վերնագրված էր Լոս Անջելեսի հայերը Հայաստանի իրավիճակի մասին⁴⁴: Այստեղ Գլենդելի քաղաքապետ Զարեհ Սինանյանն է սկսում խոսել. «Այսօր հակահեղափոխական ակտիվ գործունեություն է սկսվել, որպեսզի չեղարկվեն ժողովրդի ձեռք բերած հաջողությունները»:

Գլենդելահայության կողմից արված մի քանի ուղերձ-կոչ եմ առանձնացրել այդ հոլովակից.

- Հիմա ամենակարևոր քայլը, որ մեր ժողովուրդը պետք է անի, դա վստահելն է շարժման առաջնորդին՝ Նիկոլ Փաշինյանին և նրա կողքին կանգնած մարդկանց, վստահել և չտրվել տարբեր տեսակի խոսակցությունների:

⁴² April 22, 2018, Protests in Glendale, 12-14 րոպեները, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=iTgVHXAYftA>, (մուտք՝ 23.04.2018):

⁴³ Armenians rally in solidarity with anti-government protesters in Armenia, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=TasYg9HWkIQ> (մուտք՝ 15.05.2018), Thousands of local Armenians protest election results in their homeland, April 22, 2018, <https://abc7.com/politics/social-armenians-protest-election-results-in-their-homeland/3380671/> (մուտք՝ 24.04.2018):

⁴⁴ Armenians of Los Angeles on the situation in Armenia, Լոս Անջելեսի հայերը Հայաստանի իրավիճակի մասին, տեսանյութը տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=7J6HZ8n0Wm8>, (մուտք՝ 24.04.2018):

- Ժողովուրդն ունի լավ առաջնորդ, որը կարողանում է ճիշտ կողմնորոշվել և ճիշտ որոշումներ կայացնել:

- Ես այսպիսի միասնականություն չեմ էլ հիշում, թե երբ եմ տեսել, այս միասնությունը կոտորել, դա առնվազն դավաճանություն է:

- Միրելի հայրենակիցներ, մենք հեռվում ենք, բայց նույն հոգեկան սպասումների մեջ ենք, գիտեմ, որ հոգնել եք, բայց մենք այլևս նման հնարավորություն չենք ունենա:

- Մեր ժողովրդի պահանջները արդար են, մեր ժողովրդի առաջնորդների նպատակները ազնիվ են:

- Իմացե՛ք, ձեր մեջ արթնացել է մեր հայկական գենը, որը կազմավորվել է մեր քաղաքակրթության էն, ինչ ասեմ, ծննդյան ժամանակներից, քաղաքակիրթ լինելը գենետիկորեն պահանջ է, արդարության և իրավահավասարության պահանջով, որ մեր Հայկ նահապետից է մնացել:

- Ժողովրդի հաղթանակը պետք է գրանցվի, ապահովվի, որովհետև այդ հաղթանակն է, որ ոգեշնչելու է մեր այսօրվա սերունդը, դրսում ապրող հայերին, սերմանելու, արթնացնելու մեր մեջ հայրենիք վերադառնալու միտքն ու ցանկությունը:

- Մի՛ մարեք մեր մեջ հայրենիք վերադառնալու հույսը:

- Ըլլանք Հայաստանում, թե սփյուռքի մեջ, մենք պարտավոր ենք ապահովելու մինչև օրս ժողովրդի գրանցած հաղթանակը:

- Քույրեր և եղբայրներ, մենք հաղթել ենք ճակատամարտը, բայց պետք է հաղթենք պատերազմը:

- Քաղաքական առևտուր չի լինելու, սա սիրո հեղափոխություն է:

- Ժողովուրդը հաղթանակել է, և մենք շուտով այն տոնելու ենք:

- Նոր դժվար ժամանակներ են սպասվում, բայց լավ ժամանակներ⁴⁵:

⁴⁵ Armenians of Los Angeles on the situation in Armenia. Լոս Անջելեսի հայերը Հայաստանի իրավիճակի մասին, տեսանյութը տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=7J6HZ8n0Wm8>, (մուտք՝ 24.04.2018):

Թագուհի Վարդանյանը ինքն է խոսում ասելով՝ այս շարժումը շատ ավելի մեծ նշանակություն և իմաստ ունի, քան պարզապես ներկա իշխանությունը մեկ այլ իշխանությամբ փոխելն է: Սա մեր հնարավորությունն է հավատալու մեր ուժերին, սա այն հնարավորությունն է, որը բաց թողնել չի կարելի:

Թագուհին նաև մայիսի 14-ին մոտ կես ժամանոց ժամանակագրական մի տեսանյութ է պատրաստել թավշյա հեղափոխության վերաբերյալ⁴⁶: Այստեղ նա արդեն որոշ ժամանակ անց պատմում է, թե ինչպիսի զգացողություններ են ունեցել իրենք այդ օրերին: Հետահայաց պատմում էր, որ ունեցել ենք պատմական ապրիլ և հաղթական մայիս: Այս տեսաձայնագրությունը կարևոր է, իրադարձությունների ժամանակագրական և էմոցիոնալ իրադրությունը հասկանալու համար: Նա ասում էր, որ ապրիլի 22-ի ակցիայի ժամանակ մեր մոտ այնպիսի տպավորություն էր, որ մենք գնում էինք հրապարակ, ոչ միայն նույն զգացումներն ու նույն մտքերն ունեինք, մենք կարծես դարձել էինք մեկ մարմին, նույն ռիթմով էինք շնչում և արտաշնչում, չեմ չափազանցնի, եթե ասեմ, որ Գլենդելը դարձել էր Երևան⁴⁷:

Հաջորդ րոպեներին նա պատմում էր, թե ինչպիսի ուրախություն էր, երբ ապրիլի 23-ի վաղ առավոտյան իմացել են Սերժ Սարգսյանի հրաժարականի մասին⁴⁸: Ապրիլի 23-ին արդեն համընդգրկուն էր դարձել զլենդելահայության և Լոս Անջելեսի հայերի մասնակցությունը գործողություններին ի աջակցություն Հայաստանում տեղի ունեցող իրադարձություններին: Ֆեյսբուքյան ակտիվ օգտատերերից Ռոման Մուշեղյանը պարբերաբար լայվ

⁴⁶ Armenian Velvet Revolution, Թավշյա հեղափոխություն, 35 րոպե տևողությամբ, (այն հոկտեմբեր ամսին ուներ մոտ 65000 դիտում), տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=nuQyruzUOks&feature=youtu.be> (մուտք՝ 10.09.2018):

⁴⁷ Նուն տեղում՝ 8:30-9:30 րոպեները:

⁴⁸ Նույն հոլովակում՝ 10-11 րոպեները:

հեռարձակումներ էր հրապարակում իրադարձությունների կիզակետից: Ամսի 23-ի Գլենդելի քաղաքապետարանի մոտ հավաքն է տեղադրել համացանցում, ինչպես նաև մեկ այլ տեսանյութ, թե ինչպես են քաղաքով մեկ, ինչպես Երևանում անընդհատ ազդանշաններով, Հայաստանի Հանրապետության դրոշներով շրջում ողջ քաղաքով մեկ⁴⁹:

Հետաքրքրական էր Թագուհի Վարդանյանի Թավշյա հեղափոխությանը նվիրված տեսապատմության ապրիլի 24-ի օրվա մասին հատվածը, երբ նշում է, որ այս անգամ այլ կերպ էր ապրիլի 24-ը. մի կողմից սգում էինք, մյուս կողմից ուրախանում և այս իրարարամերժ զգացումներով էլ գնացինք Թուրքիայի դեսպանատուն: Իրոք տեսապատմության 11:25-ից մինչև 14 ընդհանրապես ցույց էին տալիս նրա ասած տխրություն և խիհնդ ասվածի արտացոլումը մարդկանց սրտերում և աչքերում⁵⁰:

Ապրիլի 25-ից ամերիկահայերը հայտնվում են տեղեկատվական հոսքերի ազդեցության ներքո, ինչպես նշում է Թագուհին, դուխից զցող տեղեկատվության հոսքերի ներքո էին, սակայն դա նրանց միասնական լինելու ավելի մեծ խթան էր:

Ապրիլի 29-ին ամենաբազմամարդ հավաքն էր, որտեղ արդեն կարելի էր տեսնել խորհրդանիշների փոփոխություն, Նիկոլի նկարներով մայկաներ, գլխարկներ, արդեն Նիկոլ վարչապետ պաստառներով, նույնիսկ բեմից հարցնում էին, ովքեր են կողմ, որ Նիկոլը լինի վարչապետ, և բոլորը մեկ մարդու պես ձեռք էին բարձրացնում⁵¹:

⁴⁹ Ռոման Մուշեղյանի ֆեյսբուքյան էջից՝ <https://www.facebook.com/roman.musheghyan/videos/1868188506546516/> (մուտք՝ 10.09.2018):

⁵⁰ Armenian Velvet Revolution, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=nuQyruzUOks&feature=youtu.be> (մուտք՝ 10.09.2018):

⁵¹ Ամսի 29-ի հանրահավաքի հատվածը 19-24 ընդհանրին տե՛ս՝ Armenian Velvet Revolution, Թավշյա հեղափոխություն, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=nuQyruzUOks&feature=youtu.be> (մուտք՝ 10.09.2018):

Մայիսի 1-ի ընտրությունների մասին պատմող նյութը ևս հետաքրքրական է, քանի որ ցույց է տրվում, թե ինչպես են ամերիկահայերը օր օրի իրավիճակի փոփոխությանը հետևում հայրենիքում և կարողանում նոր մարտահրավերներից ելնելով իրենց էմոցիաների փոփոխությունները արձանագրել և ադապտացվել այդ իրավիճակին⁵²: Մայիսի 1-ի ընտրություններից հետո, նոր հանրահավաքներ են կազմակերպվում, որտեղ կրկին ամերիկահայերը զայրացած էին և ելույթները ավելի խտացրել էին ՀՀԿ-ի հանցավոր բանդայի դեմ: Այստեղ ասում են, որ ստորագրահավաք են անում, որ այդ 55 անձանց պետք է զրկել Միացյալ Նահանգներ մուտք գործելու հնարավորությունից: Խնդրագիր դիմումագիր են պատրաստել ուղղված ԱՄՆ կառավարությանը: Ինչպես նաև առաջարկում էին կաթվածահար անել նաև այստեղի կառավարման համակարգը, Հյուսիսատոսարանին կոչ են անում փակել դռները և գալ միանալ բողոքի ցույցին⁵³:

Հիմնականում շատ էմոցիոնալ էին, ասում էին, որ բավական է կառչել աթոռներից, և իհարկե անդրադառնում էին Ազգային ժողովում հնչած հանրապետականների մտքերին և հատկապես Արցախի հարցում նրանց արած մանիպուլյացիաները շատ էին զայրացրել ամերիկահայ համայնքի ներկայացուցիչներին, որոնցից մեկն ասում էր, պատկերացնում եք Ադրբեջանի կողմից նման արկածախնդրության արդյունքը. տաս միլիոն մարդ հասնելու է Հայաստան Արցախը պաշտպանելու:

⁵² Նույն տեղում՝ 24-28:30 րոպեները:

⁵³ Ռոման Մուշեղյանի ֆեյսբուքյան էջից մոտ մեկ ու կես ժամանոց լայվ հեռարձակում հանրահավաքից, (52-57 րոպեները), տե՛ս՝ <https://web.facebook.com/roman.musheghyan/videos/1877131238985576/?t=0> (մուտք՝ 10.09.2018):

Հետաքրքիր էր նաև հետևել մայիսի 7-ի հանրահավաքին, երբ ամերիկահայերը ի աջակցություն և համաձայնություն Հայաստանում ժողովրդի կողմից մայիսի 8-ին սպիտակ հագնված գալ Հանրապետության Հրապարակ, իրենք էլ նախորդ երեկոյան էին հավաքվել, ժամային տարբերության պատճառով նրանք ավելի վաղ էին իրականացրել սպիտակ վերնաշապիկներով, դուխով վերտառությամբ կամ Նիկոլ Փաշինյանի նկարով հագուստներով հանրահավաքը: Մի տեսակ տոնական տրամադրություն էր նկատվում: Իսկ արդեն մայիսի 8-ին քվեարկությունից հետո նրանց հավաքը լիակատար տոնական էր, արդեն բազում պաստառներ հեղափոխություն գրված, ինչպես նաև մեծ տորթ վրան անգլերենով գրված Թավշյա հեղափոխության հաղթանակը, երգ ու պար, քիչ տեքստ, հիմնականում հպարտության մասին, հաղթանակի մասին, այս ամենի պատմականության մասին⁵⁴:

**ԱՄՆ-ի հայկական հասարակական և քաղաքական կառույցների
պաշտոնական արձագանքները գարնանային
իրադարձություններին**

ԱՄՆ-ում հայկական այս կամ այն կազմակերպության ներգրավվածությունը և մասնակցությունը դժվար է ամբողջական ներկայացնել, իրադարձությունների արագ և ինքնաբուխ լինելու պատճառով, սակայն որոշ կառույցների պաշտոնական մոտեցումները նրանց հայտարարություններով հնարավոր է վերլուծել:

Հայ բարեգործական ընդհանուր միությունը՝ ՀԲԸՄ-ը, (www.agbu.org) աշխարհի խոշորագույն, շահույթ չհետապնդող հայկական կազմակերպությունն է: Գլխամասային գրասենյակը

⁵⁴ Armenian Velvet Revolution, Թավշյա հեղափոխություն, 28:30-34 րոպեները, տե՛ս՝ <https://www.youtube.com/watch?v=nuQyruzUOKs&feature=youtu.be> (մուտք՝ 10.09.2018):

գտնվում է Նյու Յորքում: ՀԲԸՄ-ը կրթական, մշակութային և մարդասիրական ծրագրերի միջոցով պահպանում և զարգացնում է հայկական ինքնությունն ու ժառանգությունը՝ յուրաքանչյուր տարի առնչվելով աշխարհով մեկ սփռված շուրջ 500,000 հայերի կյանքին:

ՀԲԸՄ-ը ապրիլ-մայիսյան դեպքերին չէր կարող չարձագանքել: Առաջին պաշտոնական արձագանքը եղել է ապրիլի 21-ին հետևյալ բովանդակությամբ⁵⁵: «ՀԲԸՄ-ը ինչպես բոլոր հայերն աշխարհում, հետևում է Հայաստանում տեղի ունեցող զարգացումներին և բողոքի ցույցերին: Սփյուռքը այս ամենին խորը մտահոգությամբ է հետևում: Մենք պաշտպանում ենք քաղաքացիների՝ ազատ խոսքի և խաղաղ հավաքներ կազմակերպելու իրավունքը. այս արժեքները հիմք են կազմում ժողովրդավարության և ժողովրդավարական պետություն կառուցելու գործում: Չնայած որ խորապես մտահոգիչ է երկրում տիրող ուժգին դժգոհությունը, մենք ոգևորված ենք, մեր հասարակության հատկապես ակտիվ երիտասարդության ներգրավվածությամբ: Հայաստանը անցում է կատարում նախագահական կառավարման համակարգից վարչապետական կառավարման, որը անհրաժեշտաբար պետք է Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին երկրի կյանքում որոշում կայացնելու հարցում ավելի մեծ մասնակցայնության հնարավորություն ընձեռի: Հաշվի առնելով Հայաստանի առջև ծառայած արտաքին և ներքին մարտահրավերները, ՀԲԸՄ-ը կոչ է անում մտահոգված կողմերին ներգրավվել երկխոսության մեջ և բացեիքաց քննարկել այն բոլոր հարցերը, որոնք հուզում են համայն հայությանը և կառուցողական կերպով մշակել լուծումներ: Մեր ազգի առջև ծառայած խնդիրները մենք կարող ենք լուծել միայն միասնաբար աշխատելով»:

⁵⁵ Statement by AGBU on the Demonstrations in Armenia, April 21, 2018, <https://agbu.org/news-item/statement-by-agbu-on-the-demonstrations-in-armenia/> (մուտք 22.04.2018):

Հաջորդ հայտարարությունը եղել է ապրիլի 23-ին «Ժողովրդավարությունը գործողության մեջ» վերնագրով ⁵⁶ : «Հայաստանի ժողովուրդը նոր ուղղությամբ է տանում մեր ժողովրդի ապագան: 2018թ ապրիլի 13-ից նրանք ցուցաբերեցին իրենց հավատարմությունը ոչ բռնի, քաղաքացիական միտվածությանը խաղաղ ցույցերի և կազմակերպված բողոքի հանրահավաքների միջոցով, երբեք չընկրկեցին նույնիսկ ամենաանորոշ պայմաններում: Նրանց նպատակների միասնությունը առաջ է բերում հույս, և հիմք է դնում ուժեղ ժողովրդավարական հաստատությունների ստեղծմանը օրենքի գերակայության պայմաններում: Հավասարապես կարևոր է այն, որ աշխարհն ընկալի Հայաստանի քաղաքացիների ժողովրդավարական ոգին և նրանց՝ կառուցողական փոփոխություններում իմաստնությամբ գործելու պոտենցիալը: Միայն սա արդեն պատճառ է լավատեսության և ազգային հպարտության:

ՀԲԸՄ-ը շարունակելու է պաշտպանել այս արժեքները, որոնք գուգորդում էին այս պատմական շարժմանը, ինչն էլ հանգեցրեց խաղաղ կարգավորմանը, նախկին նախագահ Մերժ Սարգսյանի կողմից մարդկանց ձայնը հարգելու որոշման միջոցով»:

Միննույն ժամանակ նաև նշվում էր, որ հաջորդ օրերն ու շաբաթները ավելի կարևոր են, անհրաժեշտ է իմաստնություն, ազգային միասնություն այս իրավիճակից դուրս գալու համար⁵⁷:

Ապրիլի 30-ին ևս մեկ հայտարարությամբ են հանդես գալիս⁵⁸:

⁵⁶ AGBU Statement on Democracy in Action, 23 April, 2018, <https://agbu.org/news-item/agbu-statement-on-democracy-in-action/> (մուտք՝ 15.05.2018):

⁵⁷ Ամբողջական հայտարարությունը տե՛ս՝ <https://agbu.org/news-item/agbu-statement-on-democracy-in-action/>, (մուտք՝ 15.05.2018):

⁵⁸ AGBU and Current Events in Armenia: A Message to Our Leadership, 30 April, 2018, <https://agbu.org/news-item/agbu-and-current-events-in-armenia-a-message-to-our-leadership/>, (մուտք՝ 15.05.2018):

Իսկ Նիկոլ Փաշինյանին՝ Հայաստանի Հանրապետության վարչապետի պաշտոնում հանգրվանային կարևորություն ունեցող ընտրության առթիվ ՀԲԸՄ-ը շնորհավորանք է հղում⁵⁹:

Ապրիլի 30-ին ԱՄՆ-ի մի շարք հայկական ուսանողական ասոցիացիաներ հանդես եկան նամակով՝ ի համերաշխություն Հայաստանում տեղի ունեցող ուսանողների կողմից առաջնորդվող ժողովրդական շարժմանը: «Որպես սփյուռքում նոր սերնդի ներկայացուցիչներ, մենք կանգնում ենք մեր հայ գործընկերների կողքին կոռուպցիայի դեմ և ժողովրդավարական կառավարման համար մղվող պայքարում», - ասված է նամակում⁶⁰:

ԱՄՆ հայության ինքնության պահպանման, համայնքի զարգացման հարցում կարևոր դեր են կատարում նաև 1972թ. Վաշինգտոնում հիմնադրված Հայ դատի հանձնախումբը և Ամերիկայի հայկական համագումարը, որոնք, մասնավորապես, ներկայացնում են հայության և Հայաստանի շահերն ամերիկյան պաշտոնական ատյաններում:

Հայ դատի հանձնախումբը (Armenian National Committee of America)⁶¹, որի տնօրենն է Արամ Համփարյանը, Հայաստանում ապրիլ ամսվա ընթացքում տեղի ունեցող իրադարձությունների վերաբերյալ ոչ մի հայտարարությամբ հանդես չեկավ, ոչ իրենց կայքում, ոչ կազմակերպության ֆեյսբուքյան էջում, և ոչ էլ տնօրենի անձնական էջում այդպես էլ չկային որևէ հայտարարություն կամ վերաբերմունք Հայաստանյան իրադարձություններին: Իսկ

⁵⁹ AGBU congratulates Nikol Pashinyan on his election as the new Prime Minister of the Republic of Armenia, 8 May, 2018, <https://agbu.org/news-item/agbu-congratulates-nikol-pashinyan-on-his-election-as-the-new-prime-minister-of-the-republic-of-armenia/> (մուտք՝ 10.05.2018):

⁶⁰ Armenian Student Associations across the U.S. Pen Letter in Solidarity with Student-Driven Movement in Armenia, <https://armenianweekly.com/2018/04/30/asa-solidarity/>, (մուտք՝ 5.09.2018):

⁶¹ Հայ դատի հանձնախմբի էլեկտրոնային էջը տե՛ս՝ www.anca.org:

Համփարյանի էջին հղվող կոչերը կամ խնդրանքները, որ գուցե Հայ դատի հանձնախումբը որևէ դիրքորոշում հայտնի, այդպես էլ մնում էին անպատասխան, ինչպես օրինակ նման մի հարցադրում էլ արել էր, ֆեյսբուքյան օգտատեր Արսեն Խառատյանը, հետևյալ տեքստով. «Ես ցանկանում եմ կոչ անել Հայ դատի հանձնախմբի մեր ընկերներին և գործընկերներին: Արդյոք դուք չեք ցանկանում օգտագործել ձեր հսկայական ռեսուրսները կոնգրեսմեններին և կոնգրեսմենուհիներին, սենատորներին, տեղական պաշտոնյաներին և այլոց ուղղորդել, որպեսզի նրանք կոչ անեն Հայաստանի Հանրապետական կուսակցության ներկայացուցիչներին խաղաղ կերպով հանձնել քաղաքական իշխանությունը ժողովրդին: Ի վերջո, ձեր քաղաքական կուսակցությունը դուրս է եկել կոալիցիայից և միացել է Հայաստանի ժողովրդին»: Սա նա ուղղել էր Արամ Համփարյանին և Էլիզաբեթ Չուլջյանին⁶²:

Մայիսի 8-ին հրապարակվում է Հայ դատի հանձնախմբի պաշտոնական մոտեցումը Հայաստանում տեղի ունեցող խաղաղ փոփոխությունների վերաբերյալ վերնագրելով՝ Հայաստանի խաղաղ, ժողովրդավարական, սահմանադրական փոփոխությունները ամրապնդում են ԱՄՆ-Հայաստան համագործակցությունը⁶³:

Հետաքրքրական է, որ Հայ հեղափոխական դաշնակցության վարքագծի և հետագա անելիքների շուրջ ներհամայնքային որոշ քննարկումներ նույնպես տեղի են ունենում իրադարձություններից մի քանի ամիս անց:

⁶² Արսեն Խառատյանը մայիսի 2-ին, իր էջին տարածելով Հայ դատի հանձնախմբի ֆեյսբուքյան էջը, հանդես էր եկել նման մի գրառմամբ: Գրառումն արվել էր անգլերեն:

⁶³ ANCA: Armenia's Peaceful, Democratic, Constitutional Transition Strengthens U.S.-Armenia Partnership, <https://armenianweekly.com/2018/05/08/anca-armenia-transition/> (մուտք՝ 10.05.2018):

Արսինե Խանջյանի ֆեյսբուքյան էջում հունիսի 13-ին տեղադրված է Վարազ Գեցեմանյան⁶⁴ մի հոդված⁶⁵, որի մասին նա գրում է. «Վարազ Գեցեմանյանի վերջերս գրված մի հոդվածը հստակ ձևակերպված, ճիշտ ժամանակին և տեղին պատասխան է Հայ հեղափոխական դաշնակցության դիրքորոշմանը, որը հայտնել են կուսակցության որոշ ներկայացուցիչներ իրենց հրապարակումներում կուսակցության ներկա դիրքորոշումների և իրենց հասցեին հնչող քննադատությանն ի պատասխան: Գեցեմանյանի քննադատությունը պարզ, մտածված, և հատկապես մտորելու և քննարկման միտված վերլուծություն է, քաղաքական կուսակցությունների պատասխանատվության և բնության շուրջ խելացի նկատառումներով, որոնք պետք է նորովի ձևակերպվեն և՛ Հայաստանում, և՛ Սփյուռքում տեղի ունեցած իրադարձությունները և փոփոխությունները հաշվի առնելով: Նա ցույց է տալիս հայկական կյանքում մեծ նշանակություն ունեցող արժեքավոր կառույցի ներսում պատմական, քաղաքական և ինստիտուցիոնալ ներքին խոչընդոտները և թե ինչպես երիտասարդ սերունդը կարող է

⁶⁴ Վարազ Գեթսեմանեանը ծնունդով Լիբանանից ամերիկահայ է, Փրինսթոնի համալսարանի ասպիրանտ, կենսագրությունը տե՛ս՝

<https://nes.princeton.edu/people/varak-ketsemanian?fbclid=IwAR1kOmDAPiC6RoVpecO1Co0A0BRREY0exKvKs67sVmqqcsUHW-mhEod5HN8> (մուտք՝ 16.06.2018):

⁶⁵ Հոդվածը ամբողջությամբ առկա է Արսինե Խանջյանի էջում՝

<https://web.facebook.com/ArsineeKhanjian/photos/rpp.2141361959423265/2549608875265236/?type=3&theater> (մուտք՝ 16.06.2018), իսկ տվյալ հոդվածի ակզբնաղբյուրը ներկայում հասանելի չէ իրական լինքով՝ http://yerakouyn.com/?p=155789&fbclid=IwAR3StZQPYh0e8PxVQ-JTXU4ghdEwG5m4qfosN_ASu-I6SqxhJDwh0YO3ZO0:

և մարտահրավեր է նետում ներքին փոփոխությունների և ռեֆորմների անհրաժեշտության համար»⁶⁶:

«Հպարտ եմ, որ հայ եմ»

Հպարտ եմ, որ հայ եմ արտահայտությունը գերիշխող է դարձել հետհեղափոխության հատկապես ամերիկահայ համայնքի ներկայացուցիչների շրջանում: Գարնանային իրադարձությունները իրոք հույս են արթնացրել իրական ժողովրդավարական արժեքներով, օրենքի գերակայությամբ, մարդու իրավունքների պաշտպանվածությամբ Հայաստանի Հանրապետություն ունենալու հարցում, իսկ ամերիկահայ համայնքի համար, որպես ամուր և ժողովրդավարական հայրենիք ունենալու երաշխիք և հնարավորություն է ստեղծվել:

Երկրորդ, իրոք հպարտություն է, խաղաղ հեղափոխություն իրականացնել և ամբողջ աշխարհի ուշադրությունը սևեռել մի փոքրիկ երկրի վրա, որի գոյության մասին անգամ շատերը կարող է չիմանային, իսկ համաշխարհային ՁԼՄ-ները տարիներ շարունակ նույնիսկ մի տեղեկատվություն չհրապարակեին Հայաստանի Հանրապետության մասին:

Բացի դա ամերիկահայ համայնքի համար, որտեղ քիչ գումարներ չեն ծախսվում այս կամ այն հայկականության շահերին առնչվող հարցի վերաբերյալ լրբիստական գործունեության շրջանակում, այս ամենը նորանոր հնարավորություններ է կարծես րնձեռում:

Այս ամենին կարծես պատահաբար, թե բարեբախտաբար ավելանում է, առաջին Հայաստանի Հանրապետության հարյուրամյակը, որն էլ իր հերթին նշանակում է բազմաթիվ

⁶⁶ Արսինե Խանջյանի ֆեյսբուքյան հունիսի 13-ի գրառումը տե՛ս՝ <https://web.facebook.com/ArsineeKhanjian/photos/rpp.2141361959423265/2549608875265236/?type=3&theater>, (մուսք՝ 15.06.2018):

համահայկական կառույցների հարյուրամյակներ, ինչպես նաև խորհրդանշական էր նաև հայ-ամերիկյան դիվանագիտական հարաբերությունների հարյուրամյակի համընկնումը: Ի հավելումն այս ամենի, մի կարևոր իրադարձություն ևս համընկավ հետհեղափոխական իրադարձություններին. այս տարի Վաշինգթոնում ամենամյա Սմիթսոնյան ինստիտուտի կողմից անցկացվելիք Սմիթսոնյան ֆոլքլայֆ փառատոնում Հայաստանը ներկայացվող երկրներից մեկն էր: Այս փառատոնը ևս մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել, որը շատ խորհրանշական էր և կարևոր այն տեսակետից, որ տեղի էր ունենում հեղափոխությունից անմիջապես հետո՝ թողնելով որոշակի տրամադրություն, իհարկե նախապես լավագույն ձևով կազմակերպած փառատոնում⁶⁷:

Հպարտության զգացման խոսույթը առկա էր և՛ հեղափոխության օրերին ամերիկահայերի շրջանում, և՛ դրանից հետո էլ ամիսներ անց: Նման մի օրինակ էլ Ալեքսիս Օհանյանի հունիսի 28-ի ֆեյսբուքյան գրառումը. «Ես հրավիրված էի հանդիպելու վարչապետ Փաշինյանի հետ և նրա հետ խոսել եմ Ինիշիլըլայգո քափիթալի իմ տեպլականի մասին. թե ինչ ենք մենք տեսնում աշխարհով մեկ սթարթ ափ համայնքների հետ աշխատելով, և թե ինչ «կարժենա» Հայաստանի համար ազգի ուղեղային ներուժից առավելագույնս օգտվել կարողանալու պարագայում:

Ես նրան ասացի, ես երբեք այսքան հպարտ չեմ եղել որքան Թավշյա հեղափոխությունից հետո և նրանց ադմինիստրացիայի կողմից կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործողությունների, Հայաստանում ինովացիային և ձեռնարկատիրությանը զարկ տալու և աշխարհով մեկ սփռված մեր համայնքներին միավորելու համար: Ահա այսպիսին է ուժեղ գործադիր ղեկավարությունն այսօր: Դուք

⁶⁷Armenia, Creating Home. <https://festival.si.edu/2018/armenia>, (մուտք՝ 9.09.2018):

ունեք իմ աջակցությունը» (վերջում Հայաստանի Հանրապետության դրոշն էր պատկերված)⁶⁸:

Հայկական համայնքների հետ հարաբերությունը պետությունը պետք է իրականացնի բազմախողովակ համակարգի միջոցով: Այն չի կարող թելադրվել մեկ կենտրոնի կողմից և ընկալելի և ընդունելի լինի հայկական բազմաթիվ և բազմազան համայնքների համար, հաշվի առնելով նաև հենց տվյալ երկրներում համայնքների մեջ եղած կառույցների միջև դեռ գերիշխող հիերարխիկ և ոչ հորիզոնական հարաբերությունները: Նախկին զուգահեռ գործողությունների անարդյունավետությունը համայնքների ներսում արդեն սպառել է իրեն, և անհրաժեշտ են հորիզոնական կապեր թե՛ համայնքների ներսում, թե՛ Հայաստանի Հանրապետության հետ: Հայաստանի Հանրապետությունը հետհեղափոխական շրջանում արդար, ազնիվ, օրենքի գերակայությամբ երկիր/հայրենիք լինելու հնարավորություն են տեսնում հատկապես ամերիկահայերը. ՀՀ-ը, նման ազդակներ ուղարկելով այսօրվա ցանցայնացված աշխարհում, կարող է ակնկալել համապատասխան արձագանքներ, որոնք էլ պետք է օգտագործվեն բոլոր կողմերի ներուժի և հնարավորությունների արդյունավետ օգտագործման համար:

Հայրենիք-աշխարհասփյուռ համայնքներ փոխհարաբերության լավագույն մոդելը ցանցապետությունն է, որում կապերը հորիզոնական են, որտեղ չկա միակենտրոն տեքստ, սակայն Հայաստանի Հանրապետությունը, որպես հայերի համար ինքնության կարևորագույն հանգրվան, անվտանգության երաշխիք, կարող է լինել համայնքների համար ուղենիշ և գրավչության ցանցային կարևոր մի բջիջ, որն էլ կհանգեցնի նրան, որ համայնքներում բնակվող հայերը կձգտեն դառնալ այդ գրավչության մի մասը, մասնակցել այդ գրավչության առաջընթացին և իրենց

⁶⁸ Ալեքսիս Օհանյանի ֆեյսբուքյան հունիսի 28-ի գրառումը տե՛ս՝ <https://web.facebook.com/alexis.ohanian/posts/10104413556574056>, (մուտք՝ 29.06.2018):

հայարտության և ինքնության մի կարևոր բաղադրիչն էլ հենց կլինի այդ ցանցի մի օղակը լինելը:

Համակարգված ներքին կարգի պարագայում հանգույցների աշխուժությունը՝ հայկական գրավչության ուժեղ ազդակների փոխադարձ առկայության դեպքում, որը պայմանավորված կլինի ոչ միայն ներքին գործունեությամբ, այլև մյուս հանգույցների հետ ազդակների փոխանակմամբ, կհանգեցնի ճիշտ հասցեատերերին գտնել՝ հնարավորություն տալով ցանցի յուրաքանչյուր բջիջի իր պահանջմունքներից ելնելով գործել և ստեղծել ցանցային տատանումներ:

THE REACTIONS OF ARMENIAN COMMUNITY IN THE USA TO THE SPRING EVENTS IN ARMENIA, 2018

Abstract

Tatevik Mkrtchyan

Center for Civilization and Cultural Studies

Yerevan State University

tmkrtchyan@ysu.am

Key words: *Velvet Revolution, identity, USA, Armenian community, net struggle, Glendale, Los Angeles, AGBU, Armenian National Committee of America.*

The Armenian community in the United States today is probably one of the most diverse and important communities in the world and is second only to that of Russia in numbers. Although the number of Armenians in the US is unknown today, speculation puts the number from anywhere between 1.000.000 to 2.000.000. The Armenian community, due to the immigration history and patterns since 1890s until today with undoubtedly the largest Armenian community in Los Angeles, has its influences and influenced itself from the Republic of Armenia.

It is very important to analyze how Armenians of different communities reacted to the spring events happened in Armenia, known as Armenian Velvet

Revolution. This article discusses the reactions of both Armenian traditional institutions and Armenian communities of different states mainly in Los-Angeles (Glendale), Miami (Florida), New York. The events happened in the Armenian communities of US of those days such as mass demonstrations, virtual video and text messages, social media coverage of all these events, financial support from the communities to the revolutionary group in Armenia, travels from the communities to Armenia in order participate in the process itself are important directives of future cooperation model for the post-revolutionary netstate such as Armenia with its worldwide communities.

РЕАКЦИЯ АРМЯНСКОЙ ОБЩИНЫ США НА ВЕСЕННИЕ СОБЫТИЯ В АРМЕНИИ 2018

Аннотация

Татевик Мкртчян

Центр по исследованию проблем

культуры и цивилизации, ЕГУ

tmkrtchyan@ysu.am

Ключевые слова: *Бархатная революция, идентичность, США, армянская община, борьба за сети, Глендейл, Лос-Анджелес, ВАБС, Армянский национальный комитет Америки*

Армянская община США на сегодняшний день является одной из наиболее разнообразных и влиятельных общин мира, по численности она уступает лишь армянской общине РФ. Несмотря на то, что точная численность армян в Соединенных Штатах неизвестна, согласно различным данным она колеблется от 1 до 2 миллионов человек. Армянская община США с момента образования в 1890-ых годов и в результате миграционных потоков до сегодняшнего дня имеет самую разнообразную структуру. Армянская община США, в том числе и наибольшая по численности община Лос-Анджелеса, и Армения

оказывали и продолжают указывать друг на друга значительное влияние.

Очень важно проанализировать, как различные армянские общины реагировали на весенние события в Армении, которые известны под названием «бархатная революция». В статье рассматривается реакция, как традиционных армянских институтов, так и армян различных штатов, в частности Глендейла (Лос-Анджелес), Флориды (Майами) и Нью-Йорка. Армянская община США реагировала на события в Армении массовыми демонстрациями, некоторые записывали видео или текстовые сообщения, иные оказывали финансовую поддержку протестующим в Армении. Все это, а также многочисленные представители армянской диаспоры, которые приехали в Армению для непосредственного участия в демонстрациях, являются прекрасной основой будущей кооперационной модели для создания сетегосударства, коим является постреволюционная Армения с многочисленными армянскими общинами в различных точках земного шара.